

Wspomnienia o Janie Stankowskim

Henryk Szymczak

Instytut Fizyki PAN

Jana Stankowskiego poznałem pół wieku temu, w okresie gdy fascynowaliśmy się maserami i gdy radiospektroskopia po raz pierwszy pokazała swoją praktyczną użyteczność. Prace nad skonstruowaniem masera Jan Stankowski rozpoczął 1960 r. Kierowanie tymi pracami powierzył Mu prof. Arkadiusz Piekara, który bardzo wcześnie odkrył niezwykle zdolności młodego doktora do pracy w fizyce doświadczalnej. Prace nad konstrukcją masera zakończyły się pełnym sukcesem w 1964 roku i w tym roku została w Poznaniu zorganizowana przez Jana Stankowskiego pierwsza konferencja REK (Radiospektroskopia i Elektronika Kwantowa). Konferencję tę otwierali profesorowie Janusz Groszkowski (Prezes PAN) i Gerard Labuda (Rektor UAM). Konferencje REK odbywały się co dwa lata, dopóki po roku 1972 nie rozdzieliły się tematycznie na konferencje RAMIS (Radiospektroskopia) i EKON (Elektronika Kwantowa i Optyka Nieliniowa). Ja i moi koledzy staraliśmy się uczestniczyć we wszystkich tych konferencjach. Konstrukcja masera i organizacja konferencji REK uczyniły z Jana Stankowskiego niekwestionowanego lidera badań radiospektroskopowych w Polsce. Również w środowisku międzynarodowym Jan Stankowski cieszył się ogromnym autorytetem. Wystarczy wspomnieć, że w Stowarzyszeniu Ampere (AMPERE Society) był w latach 1996-2002 wice-Prezydentem i z ramienia tego Stowarzyszenia organizował w Polsce dwukrotnie (1988r. i 2002r.) Congress AMPERE i konferencje specjalistyczne, tematy których były zawsze bardzo atrakcyjne (1994 AMPERE Workshop on Magnetic Resonances and Microwave Absorption in the High-Tc Superconducting Materials i 1997 Specialized Colloquium AMPERE on Radio- and Microwave Spectroscopy /RAMIS '97 "Magnetic Resonance Application in Graphite and Fullerenes"). Imprezy te miały ogromne znaczenie dla rozwoju krajowej radiospektroskopii. Obserwując aktywne uczestnictwo Jana w tych i innych imprezach naukowych nie mogłem się nadziwić jego ogromnej wiedzy, obejmującej wiele dziedzin wychodzących niejednokrotnie poza radiospektroskopię i fizykę ciała stałego. Dzięki głębokiej znajomości fizyki i zrozumieniu jej istoty Jan z ogromną łatwością włączał się i prowadził aktywne badania w całkowicie nowych działach fizyki, że wspomnę tylko o nadprzewodnictwie wysokotemperaturowym czy o fullerenach i innych związkach węgla. Najbardziej chyba spektakularnym przejawem niezwykłego talentu Jana Stankowskiego i Jego ogromnej wiedzy, było odkrycie nowego zjawiska-magnetycznie modulowanej mikrofalowej absorpcji w nadprzewodnikach wysokotemperaturowych. Odkrycia tego dokonał Jan Stankowski w czasie pobytu w USA w 1997 roku, a więc niemal natychmiast po odkryciu nadprzewodnictwa wysokotemperaturowego i co więcej- podał prawidłowe wyjaśnienie tej obserwacji przyjmując, że ceramiczna budowa nadprzewodników wysokotemperaturowych jest źródłem dużej koncentracji złączy dzięki czemu nadprzewodnik można traktować jako układ złączy Josephsona. W ten sposób magnetycznie modulowana mikrofalowa absorpcja okazała się trzecią metodą (obok oporności i podatności magnetycznej) wykrywania nadprzewodnictwa (nawet śladowego) i wyznaczania temperatury krytycznej T_C . Pamiętam doskonale mój podziw i podziw wielu moich kolegów, połączony z jakąś formą zazdrości, że w sytuacji gdy my z trudem próbujemy zrozumieć na czym polega fizyka nadprzewodników wysokotemperaturowych, Jaś był w stanie prowadzić w tej dziedzinie oryginalne badania i dokonywać oryginalnych i ważnych odkryć. W następnych latach okazało się, że technika magnetycznie modulowanej mikrofalowej absorpcji może być wykorzystana w wielu innych dziedzinach m.in. do badań magnetooporu w nanostrukturach magnetycznych. Nie mam wątpliwości, że odkrycie zjawiska magnetycznie modulowanej mikrofalowej absorpcji jest największym osiągnięciem polskiej fizyki doświadczalnej w dziedzinie nadprzewodnictwa.

Przez prawie pół wieku znajomości i przyjaźni z Janem Stankowskim widziałem wiele Jego osiągnięć i inicjatyw, że wspomnę tylko o utworzeniu od podstaw Instytutu Fizyki Molekularnej PAN i jego Oddziału w Odolanowie, o Jego licznych inicjatywach w ramach Komitetu Fizyki PAN, któremu przez wiele lat przewodniczył, o wspaniałej inicjatywie „Lato z Helem” poświęconej opiece nad

młodymi talentami, o pięknej przyjaźni z profesorem R. Blincem ze Słowenii, o wspaniałych wydawnictwach książkowych Jego autorstwa, a przede wszystkim o stworzeniu znakomitej szkoły radiospektroskopii, która ciągle rozwija się dynamicznie. Osiągnąć tych było tak wiele, że można by z powodzeniem obdzielić nimi kilka wybitnych żywotów. W mojej pamięci pozostanie Jasio przede wszystkim ciepłym, serdecznym i niezwykle dowcipnym Człowiekiem. W pamięci świata pozostanie On na zawsze przede wszystkim jako odkrywca niezwykle zjawiska magnetycznie modulowanej absorpcji mikrofalowej.